

Nogle Ord om „Geografisk Tidsskrift“,

af Ed. Erslev.

Det var jo rimeligt nok, at der fra mange Sider vistest en vis Tilbageholdenhed, den Gang vort Tidsskrift begyndte at udkomme; man var nemlig ikke sikker paa, om et saadant Tidsskrift paa en værdig Maade kunde udfylde sin Plads, og om der kunde være Kræfter nok til at skaffe det et værdifuldt og passende Indhold. Efterhaanden som Tiden er fremskreden, har man imidlertid faaet Øjet op for, at Tidsskriftet indeholder mange smukke og værdifulde Opsatser, og Tilbageholdenheden er hørt op. Saa godt som alle vore Blade omtale jævnlig vort Tidsskrift med Anerkjendelse, de bære over med de Svagheder og Mangler, som klæbe derved, og de fremhæve meget deri som rosværdigt. Det er naturligvis en stor Tilfredsstillelse for dem, der have med Selskabets Styrelse at gjøre, at Tidsskriftet modtages saaledes, og vi kunne ikke andet være taknemmelige derfor. I Nr. 341 af Ugeskriftet „Nær og fjern“ har der imidlertid staaet en Anmeldelse, der, skjønt den i mange Henseender er yderst velvillig, dog indeholder en Del Paastande og Anker i mod Tidsskriftet, som visselig ikke ere holdbare, og som vilde gjøre dette Skade, dersom de stode uimodsagte. Da man nu vel kan gaa ud fra, at den omtalte Anmeldelse til en vis Grad er et Udtryk for Stemningen i enkelte Kredse, har jeg holdt et Samraad med Selskabets Bestyrelse, og jeg tillader mig som Følge heraf paa dennes Vegne — i det jeg takker den ærede Anmelder for de velvillige Ord, han har fremført om vor og særlig om min Virksomhed — at meddele et Par korrigerende Oplysninger:

1. Det er saaledes mindre rigtigt, naar den ærede Anmelder kalder vort „Kontingent“ for Tidsskriftet for højt, fordi Kontingentet i den historiske Forening kun er 4 Kr. om Aaret. Vore Abonnenter faa nemlig ikke alene omtrent ligesaa megen Text som den historiske Forenings Medlemmer, men de faa desuden, hvad der er naturligt for et geografisk Tidsskrift, en hel Del Kaart og andre Illustrationer. I vore to første Aargange findes saaledes ikke færre end 26 Tavler, der i alt have kostet Selskabet over 2,000 Kr. Anmelderen mener nu vel, at „saa godt som alle de hidtil leverede Kaart kunde have været udførte efter en mindre Maalestok“; men det er ikke saa. Bladet fra Generalstaben maa være i den givne Maalestok, thi det er trykt med den originale Plade, som Krigsministeriet velvillig har laant os, og det er netop et af den Slags Blade — Maalestokken 1 : 20,000 — der med Rette bl. a. i Udlandet vække en saa stor Beundring; med

Bladet over Horns Rev er Forholdet et lignende. Dernæst have adskillige af Forfatterne ønsket at faa deres Kaart saa store, og endelig bliver, hvad der er det afgjørende, en Udførelse i Avtografi (tilligemed en udstrakt Brug af Typer) vanskeliggjort, naar Maalestokken er lille; saaledes som de avtografiske Kaart ere udførte, ere de meget billigere, end om de vare udførte i Litografi, selv i mindre Maalestok. At Kvartformatet, som Anm. klager over, har store Fordele, er øjensynligt nok; man kan til Sammenligning tage f. Ex. Londonner- eller Pariserselskabets Bind for sig, og man vil strax blive overtydet om det rette i, at vi af Hensyn til Kaartene have valgt det samme Format som Petermann og som det nederlandske geografiske Selskab.

Fremdeles faa vore Medlemmer en hel Række Møder med Foredrag og Fremvisninger, og disse Møder koste ligeledes Selskabet mange Penge; i den historiske Forening gives intet saadant. Endelig lønne vi vore Forfattere med et efter vore Forhold ret anstændigt Honorar, nemlig 60 Kr. pr. Ark, medens den historiske Forening kun giver 32 Kr. pr. Ark; i Forhold til det Bogstavnalt, der staa paa et Ark, give vi omtrent 16 Kr. pr. Ark mere end den historiske Forening. At der kunde have været sparet en Del paa Tidsskriftet, er sikkert nok; men naar man begynder et saadant Foretagende som vort Selskab, er det meget undskyldeligt, at der i Førstningen gjøres en Del Fejlgreb. Tidsskriftets Papir er nu billigere, end det var fra først af, og ved Tavlerne spares ogsaa adskilligt. Naar Anm. tror, at Kvartformatet er kostbarere end „det beskednere Oktavformat“, tager han virkelig Fejl. Jeg har i den Anledning spurgt mig for hos Bogtrykkeren og faaet at vide, at ved Kvartformatet kommer mindre Papir til at staa blankt end ved Oktavformatet; Kvartformatet giver altsaa Plads til mere Text og er saaledes, set fra Abonnenternes Standpunkt, det billigste. At det aarlige Kontingent ikke kan regnes at være for højt, fremgaar af et andet Selskab, der virker paa lignende Maade som vort. „Den tekniske Forenings“ Kontingent svarer nemlig omtrent til vort Kontingent, i det dens Medlemmer for 10 Kr. om Aaret faa Møder og desuden et Tidsskrift, der i Følge Planen indeholder færre Ark end vort. I Forbigaaende sagt, den tekniske Forening har netop fulgt vort Exempel, og dens Tidsskrift er i Kvart og ikke i „det beskednere Oktavformat“.

Der har ikke alene i vor Bestyrelse, men ogsaa i

vort „Raad“, som tæller 39 Medlemmer, hvoriblandt en Række meget intelligente Mænd, gjentagne Gange været ført vidtløftige Forhandlinger om den Forhøjelse af Kontingentet, som Anmelderen ogsaa dadler. Det synes dog ret rimeligt, at der, naar saa mange Mænd have fundet den nævnte Forhøjelse nødvendig, maa være gode Grunde derfor, imedens den ærede Anm. selvfølgelig ikke kan være inde i alle de Momenter, som bør tages under Overvejelse. For at undgaa en saadan Forhøjelse har man bl. a. foreslaaet at nedsætte Forfatterhonoraret til det samme som i den historiske Forening, og Selskabet vilde ved det mindre Honorar i to Aar have sparet 900 Kr. Denne Mening har dog ikke trængt igjennem, heldigvis maa man sige, og jeg er ogsaa sikker paa, at Redaktøren af „Nær og fjern“, der jo lever af sin Pen, ingenlunde sympathiserer med, at Forfatterne skulle sættes paa Sultekur, men ligesom jeg ønsker, at vi kunde give adskilligt mere end selv 60 Kr. pr. Ark. Der har jo ogsaa, i det mindste imellem de yngre Medlemmer af den historiske Forening, vist sig at være Stemning for, at Kontingentet i denne Forening bør forhøjes fra 4 til 6 Kr. om Aaret, for at Forfatterne kunne faa et mere tidsvarende Honorar.

2. Naar Anm. siger, at der i vort Tidsskrift findes „mange velskrevne og værdifulde Afhandlinger“, ere vi ham Tak skyldige for denne Udtalelse. Men underligt er det dog, at han kun nævner tre saadanne, der, som det synes, ere valgte paa Slump, og *alle* findes i den første Aargangs første Hefter. Det er dog mærkeligt, om der ikke i den følgende halvanden Aargang skulde være en eneste Afhandling, værdig til Omtale. Vilde han nævne nogle, kunde det have været rimeligt at gjøre opmærksom paa, at vort Tidsskrift allerede i de to første Aargange har været saa lykkeligt at faa Bidrag, der skrive sig fra en Del af vore officielle Institutioner eller lign., saaledes Landopmaalingen, Spøpmaalingen, Kommissionen for de geologiske Undersøgelser i Grønland, det meteorologiske Institut o. s. v. Det synes nemlig heraf, at vort Selskab og vort Tidsskrift har Udsigt til at blive, hvad det bør være, nemlig det Sted, hvor alt det vigtigste, som i geografisk Henseende udføres heri Landet, samler sig. Naar Anm. nævner enkelte Forfattere, burde han vist ogsaa, om ikke af anden Grund saa dog af Høflighed, have omtalt de to fremmede, navnkundige Mænd *Mohn* og *Nordenskiöld*, der have bearbet vort Tidsskrift med Bidrag.

3. Naar Anm. end videre med mindre gunstige Øjne betragter de Artikler, der skyldes vore Korrespondenter i fremmede Verdensdele, er dette vistnok ogsaa mindre vel betænkt. I den første Paragraf af vore Love staa der, at vi saa vel skulle „fremme Kjendskaben til Jorden og dens Beboere“ som „udbrede Interessen for den geo-

grafiske Videnskab“. Meningen af dette sidste Udtryk er tydelig nok, og vi vilde ikke handle i Overensstemmelse med Lovene, dersom vi ikke ved vore Møder og i vort Tidsskrift ogsaa gav Fremstillinger af, hvad man kan kalde en „lettere“ Art. Det er vistnok let at sige, og det kan se meget daarende ud, naar man kræver, at Tidsskriftet alene skal indeholde Afhandlinger af videnskabeligt Værd; men hvorledes staa det da til i vort lille Land med Læsekredsen? Er der mange Mennesker hos os, som have saa store geografiske Forkundskaber og saa megen Interesse for dette Fag, at de vilde holde et Tidsskrift, der udelukkende tog Hensyn til det videnskabelige? Svaret er utvivlsomt, og sikkert er det, at vi i saa Fald kun vilde have faa, ja meget faa Abonnenter. Hvor mange Læsere har vel, for at nævne et Exempel, Oberst Lorenzens Artikel om Landets Opmaaling fundet hos os? Visselig meget faa, uagtet denne Artikel maa regnes som en Pryd for vort Tidsskrift, i det den indeholder en Mængde nye Oplysninger om et af de vigtigste geografiske Foretagender i vort Land. Dersom vi gjennemgaaende gav vort Tidsskrift et lærd Præg, vilde det aldeles ikke kunne lønne sig, og det maatte saa gaa ind. Redaktionen har bl. a. for Øje, at der i hvert Hefte indeholdes noget „lært“ og desuden noget „populært“, det sidste Ord vel at mærke taget i god Forstand. Da vi indbød til Danelsen af vort Selskab, var der ingen — undtagen én — som vidste, hvor udstrakte Forbindelser omkring i Verden Selskabet vilde faa, og der er vist mange af vore Læsere, maaske ogsaa Anm. selv, som jævnlig ere blevne lidt overraskede ved at se, at vi have Artikler fra det eller det Sted i fremmede Verdensdele. Det er naturligt, at der iblandt Afhandlingerne findes en eller anden, som kunde have været bedre; men som Helhed set, kan man vist dristig udtale, at vort Tidsskrift indeholder adskillige Sager, der ere fortrinlige, skjønt de ikke skrive sig fra Videnskabsmænd ex professo. I mangt et Tilfælde kommer det ved en Skildring af et eller andet geografisk Forhold først og fremmest ikke an paa Lærdommen, men paa den Maade, hvorpaa vedkommende Forfatter forstaa at se. Dette Ord: „Jeg har selv set det“ (ipse vidi), som ikke har vundet Bifald hos den ærede Anm., medfører altid, naar det ytres af en paalidelig Mand, noget højest tiltrækkende, og naar man ser efter i udenlandske geografiske Tidsskrifter, finder man jævnlig Artikler fra rejsende, der ikke have større Erudition end vore Korrespondenter; i hvert Fald staa mange af Artiklerne i disse Tidsskrifter, der skrive sig fra Korrespondenter, under flere af vore. Vore fleste Blade vilde vistnok ogsaa med Tilfredshed have optaget adskillige af de „lettere“ Sager, som findes hos os, selv

om den ærede Anm. kalder dem „Originalartikler af tvivlsomt Værd“.

Som et Vidnesbyrd for, hvorledes vort Tidsskrift dømmes fra virkelig sagkyndig Side, være det mig tilladt at nævne, hvad man siger derom i Ulandet. I Petermanns „Mittheilungen“ omtaler den lærde Geograf Dr. Behm jævnlig vort Tidsskrift med Ros, og for ret at godtgjøre dette, har jeg gjort en Optælling i det nævnte tyske Tidsskrift. Det viser sig saaledes, at Behm i sine „Monatsberichte“ har henledet Opmærksomheden paa ikke mindre end 16 Meddelelser i de to første Aargange af vort Tidsskrift, og iblandt disse er der 5, som stamme fra vore „Korrespondenter“. Dr. Lindemann, der nu er indtraadt i Redaktionen af Petermanns „Mittheilungen“, har i Bremer Tidsskriftet brugt det Udtryk „sagrigt“ om vort Tidsskrift og har flere Gange gjort Uddrag deraf. Justitsraad Rinks populære, altsaa „lettere“ Afhandlinger om Grønlandernes Tilstand og om Hans Henrik ere gaaede over i *Markhams* „Geographical Magazine“ o. s. v. Efter dette kan man vist ikke uden videre fæste Lid til Anmelderens Dom i „Nær og fjern“. — I Forbigaaende være det ellers bemærket, at Anmelderen i „Dagbladet“ har fremhævet det som en stor Ros for os, at vi have saa mange Korrespondenter rundt omkring i Verden; det kunde jo være, at „Dagbladet“ og ikke „Nær og fjern“ har Ret i dette Punkt.

4. Naar endelig Anm. i „Nær og fjern“ holder paa, at vort Tidsskrift burde „optage Oversættelser af den rige udenlandske Litteratur“, for at Medlemmerne af Selskabet kunne blive holdte „nogenlunde à jour med de betydningsfuldeste Fænomener paa den geografiske Videnskabs Omraade“, er dette ogsaa mindre vel betænkt. Den Gang vort Selskab stiftedes, var der flere, som mente, at vi blandt vort lille Folk nærmest maatte leve af Oversættelser, f. Ex. af Petermann. Resultatet har dog til Dato vist, at dette ikke er rigtigt, og forhaabentlig vil det, til Ære for Selskabet, vedblive at gaa saaledes i længere Tid. Naar Anm. vil have disse Oversættelser ind, for at Medlemmerne kunne blive holdte nogenlunde à jour o. s. v., begaar han en Fejl; thi vore Medlemmer ere holdte à jour dermed. I Aaret 1877 var der 4 store geografiske Sager, som vakte Røre overalt, nemlig Kapt. Nares's Expedition henad Nordpolen, Gjennemskæringen af Panamátungen, Camerons Rejse og Stanleys Komme til Vestkysten af Afrika, og de ere alle udførlig omtalte i vort Tidsskrift. I Aaret 1878 var der 3 store geografiske Forhold, som vakte megen Opmærksomhed, nemlig Nordenskiöld's Expedition og Stanleys Rejseværk samt Tyrkiets Deling; ogsaa disse ere udførlig omtalte hos os.

Man kunde nu vistnok spørge, saaledes som det er

sket, dog ikke af Anm. i „Nær og fjern“, hvorfor vi ikke have meddelt noget om, hvorledes det er gaaet Nordenskiöld paa hans Expedition, i det vi jo med Lethed kunde have gjort Uddrag f. Ex. af svenske Tidender. Sagen er imidlertid den, at „Dagbladet“ har faaet tilsendt og ladet trykke livlige og tiltalende Skildringer af den danske Deltager, min Elev Premierløjtnant A. Hovgaard, og derfor har jeg, der paa samme Tid som det nævnte Blad har faaet Breve fra Hovgaard, ikke villet lade trykke noget derom; thi saa vilde man have sagt: „Det er ikke andet, end hvad der har staaet i „Dagbladet“. Der skal imidlertid nok komme Meddelelser om Togtet baade i vort Tidsskrift og vore Møder. — Man kunde ogsaa sige, at vort Tidsskrift burde, for at nævne et Exempel, give en Fremstilling af Rejserne i Ny Guinea (D'Albertis o. s. v.); men dertil synes der ikke at være nogen særlig Grund, og selv det, jeg i en Note har meddelt om Rejser i Avstralland, vilde ikke være fremkommet, dersom ikke en af mine franske Venner havde tilsendt mig en „lettere“ Artikel, der for Resten er interessant nok. At et geografisk Tidsskrift hos os skulde gaa ind paa at give f. Ex. detaillerede Oplysninger om en hel Mængde af de videnskabelige Rejser, der udføres i vore Dage, kan ikke med Rette kræves. De faa Mennesker hos os, der have gjort Geografien til Studium, kunne ikke lade sig nøje med at læse vort danske Tidsskrift; dem maa man henvise til Petermanns „Mittheilungen“ som Hovedkilde, og det danske Tidsskrift kan kun være ligesom et Slags Appendix til dette, vor Tids periodiske Hovedværk i geografisk Retning.

Ved denne Lejlighed være det ellers bemærket, at der er adskillige, som have ment, at en og anden af Artiklerne i Tidsskriftet ikke kan regnes med ind under Geografien, og man har som saadanne nævnt Kommandør J. Tuxens Uddrag af Diskussionen om Nødhavnen og Kand. Taubers om en forsvindende Pattedyrverden i Kjøbenhavn. Uden her at inklude mig paa, hvad man forstaar ved Geografi, vil jeg kun nævne, at i Petermanns „Mittheilungen“ findes en Artikel med Kaart over Havnene ved Adriaterhavet, og en anden Artikel om Poppegojernes geografiske Udbredelse, altsaa just Paralleler til de nævnte Artikler hos os, som tillige omhandle vigtige danske Spørgsmaal. De to nævnte Sager i vort Tidsskrift ere ogsaa fremhævede af Dr. Behm i hans „Monatsberichte“, og ere altsaa derved paa en Maade løste i Kuld og Kjøb som hørende til Geografien.

Inden jeg slutter, være det mig tilladt at bede dem, der have noget imod vort Tidsskrift, at gjøre en Sammenligning imellem vort og de fleste andre geografiske Selskabers Tidsskrifter og saa at se, hvad man faar ud deraf.

Vort Tidsskrift kan naturligvis ikke paa nogen Maade sammenlignes med f. Ex. Petermanns „Mittheilungen“ eller Londonner- og Pariserselskabets Tidsskrifter, der have Masser af Subskribenter og faa Bidrag fra de største videnskabelige Kapaciteter omkring paa Jorden; men det kan vistnok dristig maale sig med de fleste andre geografiske Tidsskrifter i Verden, og forhaabentlig vil det

engang i Tiden, naar det kan opvise en Række Bind, ved mangfoldige Lejligheder blive brugt som Kildeskrift; allerede nu er det ikke sjælden citeret som Kilde. Det gjælder kun om, at man her, ligesom i mange andre Forhold, kunde og vilde slutte sig sammen og rette sig efter Ordsproget: „Enighed gjør stærk“; men — det er des værre saa vanskeligt her til Lands.

Savorgnan de Brazzas Opdagelser ved den øvre Ogovéflod,

af **O. Irminger**, Kaptajn i Flaaden.

Omtrent en Grad sønden for Ækvator sender Floden Ogové en stor Vandmasse ud i det atlantiske Hav; men trods dette har der indtil den allerseneste Tid hersket de forskjelligste Anskuelse om denne Flods Løb. Medens nogle mente, at Ogovéfloden kom fra en stor Sø i det indre Afrika, antog andre, at den stod i Forbindelse med Luallabafloden, der imidlertid efter Stanleys Opdagelse er den samme som Kongofloden. De fleste vare paa Grund af Flodens Mægtighed tilbøjelige til at antage, at den maatte kunne bruges som en Vandvej til det indre, og baade Engelskmænd, Franskmænd og Tyskere have gjen- nem en Række mere eller mindre frugtesløse Expeditioner søgt at komme paa det rene med Flodens Løb. Den franske Marineløjtnant Savorgnan de Brazzas Expedition har nu skaffet fuldstændigt Lys i Sagen; thi denne rejsende har ikke alene fulgt Ogovéflodens Løb, saa at sige, til dens Kilder, men han har ikke langt fra disse opdaget flere store Bifloder til Kongofloden. Paa et Møde, som det geografiske Selskab i Paris holdt i Slutningen af Januar Maaned, gav de Brazza, nylig hjemkommen fra sin Rejse, en Beretning om Expeditionens Foretagender, og af denne Beretning, der dog er stærkt blottet for Stedbestemmelser og Højdeangivelser, bringer Martsheftet af „Petermann's Mittheilungen“ et længere Uddrag, af hvilket vi meddele følgende:

I Avgust Maaned 1875 forlod de Brazza Frankrig, ledsaget af Marinelæge Ballay og Hr. Marche, af hvilke den sidstnævnte havde deltaget i en tidligere Opdagelses-expedition et Stykke op ad Floden. I St. Louis i Senegambien stødte en Kvartermester Hamon og 13 indfødte til Expeditionen, som i Oktober Maaned naaede den franske Koloni Gabun, der ligger nogle faa Mile norden for Ækvator. Expeditionen blev her forstærket med 4 indfødte, der skulde forrette Tjeneste som Tolke, og efter

et kort Ophold bragte et fransk Dampskib de rejsende til Ogovéfloden, som i flere Arne falder ud i Havet. Febré, Udpresninger af de indfødte og Rømning af Dragerne og Rorkarle undlode ikke at virke hæmmende paa denne Expedition ligesom paa enhver tidligere i disse Egne, og først i Februar Maaned naaede de Brazza til Byen Lope, der ligger henimod 40 danske Mil fra Flodmundingen. Her maatte man opholde sig i flere Maaneder for at drive Underhandlinger med Stammer, der boede længere op ad Floden, ligesom Dragerne og Rorkarlene vægrede sig ved at fortsætte Rejsen paa Grund af den høje Vandstand, som Ogové har paa denne Aarstid. For Resten blev denne Mellemtid brugt til at skaffe Expeditionen friske Folk og Forraad fra Gabun og til at foretage en nøjsommelig Udflugt dels paa Floden og dels over Land et kortere Stykke Vej indad til. I Byen Dume, der ligger ved Ogové, 25 Mile oven for Lope, blev de Brazza saa haardt angreben af Feber, at Dr. Ballay maatte overtage Ledelsen af Expeditionen. De Brazza vendte tilbage til Hoveddepotet i Lope, medens Hr. Marche foretog en Rekognosering op ad Floden oven for Dume og naaede en halv Snæs Mile længere ind i Landet, end det havde lykkedes den af det tysk-afrikanske Selskab udsendte Dr. Lenz at naa. Denne tyske Opdager, hvem de Brazza havde mødt tidligere paa Rejsen, vendte i Løbet af Aaret 1876 tilbage til Evropa efter en aarelang, højst nøjsommelig og ihærdig Omflakken i disse ugjestmilde og usunde Egne. I April Maaned 1877 var hele den franske Expedition samlet i Dume, hvortil de Brazza var vendt tilbage med de i Lope efterladte Fødemidler og Varer. Hr. Marches Helbredstilstand var imidlertid bleven saa nedbrudt, at han paa dette Tidspunkt maatte opgive at rejse videre, og igjennem ham hørte man i Evropa sidste Gang fra Expeditionen, indtil